

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра банківської справи

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Управління діяльністю банків на фінансовому ринку»
на тему: «Управління офіційними резервними активами центральних
банків»

Виконавець:

студент 63К гр. факультету ФФБС

Мутичко Ю.В.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

К.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Гаркуша Ю.О.

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах фінансової глобалізації гарантією стабільності в періоди світових фінансових криз є створення золотовалютних резервів країни є однією з необхідних умов існування і функціонування будь-якої держави, оскільки вони забезпечують виконання ряду найважливіших завдань: дають можливість проводити незалежну від зовнішніх чинників грошово-кредитну політику шляхом стабілізації і регулювання курсу національної валюти. Правильний вибір структури золотовалютних резервів, оптимізація її є найважливішим завданням для Національного банку України в умовах нестабільності світової валютної системи і значного впливу на Україну ризиків світового масштабу

Метою кваліфікаційної роботи є визначення та поглиблене дослідження теоретичних аспектів, пов'язаних із золотовалютними резервами; розкриття сутності золотовалютних резервів, їх ознак, ролі, призначення, функцій, завдань, достатності обсягу, проблем, факторів, що впливають на їхні обсяги, структуру та джерела їх поповнення.

Завдання кваліфікаційної роботи є:

- проаналізувати склад та структуру золотовалютних резервів НБУ;
- розглянути теоретичні аспекти управління офіційними резервними активами центральних банків;
- дати оцінку валютним інтервенціям НБУ;
- оцінити достатність офіційних резервних активів НБУ;
- визначити адекватність обсягів золотовалютних резервів України;
- проаналізувати зарубіжний досвід управління офіційними резервними активами;
- дослідити вплив факторів на стан офіційних резервних активів НБУ за допомогою кореляційно-регресійного методу.

Об'єктом дослідження є процес управління офіційними резервними активами центральних банків.

Предметом дослідження є теоретичні основи управління офіційними резервними активами центральних банків.

Методи дослідження: у дипломній роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження, а саме: методи аналізу та синтезу, метод порівняння, табличний метод, метод коефіцієнтів та методи графічного зображення, статистичні методи, кореляційно-регресійний метод.

Інформаційна база дослідження становлять нормативно-законодавчі акти України, які регулюють діяльність НБУ, інструкції та положення НБУ, наукові публікації вітчизняних і закордонних учених, матеріали наукових конференцій, дані звітності міжнародних фінансових організацій, офіційних статистичних збірників.

Джерела інформації для аналітичних розрахунків обмежуються офіційними даними НБУ та інформацією, яка розміщена на офіційних сайтах зазначених установ.

Практична цінність висновків і рекомендацій полягає у тому, що робочий матеріал може бути використаний для об'єктивної оцінки впливу факторів на стан офіційних резервних активів НБУ та удосконалити механізм управління офіційними резервними активами.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (64 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 78 сторінок. Основний зміст викладено на 61 сторінках. Робота містить 10 таблиць, 19 рисунків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ОФІЦІЙНИМИ РЕЗЕРВНИМИ АКТИВАМИ ЦЕНТРАЛЬНИХ БАНКІВ» було зазначено, що формування золотовалютних резервів країни – необхідна умова існування і функціонування будь-якої держави, оскільки вони забезпечують виконання ним ряду найважливіших функцій: дозволяють проводити незалежну від зовнішніх чинників грошово-кредитну політику шляхом стабілізації і регулювання курсу національної валюти. Крім того, золотовалютні резерви при необхідності можуть бути направлені на погашення державою зовнішнього боргу, підтримуючи упевненість іноземних партнерів у здатності держави виконувати свої зобов'язання і створюючи умови для розвитку зовнішньої торгівлі.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання видобутку, виробництва і використання дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння та контроль за операціями з ними», було визначено наступні його основні ознаки:

- 1) є дорогоцінним металом;
- 2) є валютною цінністю;
- 3) є банківським металом;
- 4) є міжнародним резервним активом;
- 5) притаманна зливкова форма;
- 6) притаманний спеціальний правовий режим.

Було розглянуто специфіку складу і структури офіційних золотовалютних резервів та виділено ряд характерних для них рис:

- золотовалютні резерви повинні мати у своєму складі абсолютно ліквідні активи, які центральний банк може використати у будь-який момент для реалізації тих чи інших цілей валютної політики;
- золотовалютні резерви мають включати вимоги до нерезидентів і частково утримуватися за кордоном (у банках-нерезидентах) з метою реалізації можливості використання в разі виникнення валютно-фінансових криз;
- золотовалютні резерви мають перебувати під повним контролем центрального банку.

Було зазначено, що управління активами ЗВР відбувається на трьох базових рівнях: - на вищому рівні приймаються загальні стратегічні рішення, що включають стратегічні цілі та загальну стратегію управління активами міжнародних резервів: - другий рівень відповідає за деталізацію та імплементацію стратегії, прийнятої на вищому рівні та звітування за результати її виконання; - на третьому, операційному, рівні відбувається безпосереднє управління портфелем активів міжнародних резервів.

Отже, було доведено, що важливою функцією валютних резервів є забезпечення стабільності національної валюти. Вагому роль при управлінні золотовалютними резервами відіграє вибір резервної валюти, від якої залежить формування та зберігання золотовалютних резервів. Також можна констатувати, що золотовалютні резерви як централізовані державні фінанси на сьогодні не мають системного втілення в законодавстві.

У другому розділі **«ОЦІНКА СТАНУ ОФІЦІЙНИХ РЕЗЕРВНИХ АКТИВІВ НБУ»** проаналізовано склад та структуру золотовалютних резервів НБУ та визначено, що вони відповідають світовим тенденціям. Основним джерелом поповнення золотовалютних резервів та їх нарощення за власний рахунок є здійснення валютних інтервенцій. Однак це джерело поповнення не може задовільнити усі потреби в резервах, саме тому НБУ користується й іншими:

- залучення коштів від МВФ за різними програмами кредитування;
- перерахування частини прибутку до розподілу у формування ЗВР;
- емісійний механізм поповнення ЗВР;
- валютні обмеження тощо.

Обґрунтовано, що формування й ефективне управління золотовалютними резервами є важливим завданням, поставленим перед НБУ. Накопичення золотовалютних резервів є основною умовою забезпечення реалізації державної економічної політики. Формування належної структури золотовалютних резервів Національним банком дає йому змогу належним чином виконувати власні функції з регулювання валютних відносин, передусім, у плані підтримання зовнішньої стабільності національних грошей і рівноваги платіжного балансу. Крім того, валютні резерви є важливою складовою емісійного механізму, виступаючи одним із видів забезпечення національних грошей у складі активів центрального банку. А тому оптимальна структура валютних резервів є також одним із факторів гарантії стабільності внутрішнього грошового обігу в країні.

Також оцінено достатність золотовалютних резервів НБУ за критеріями покриття імпорту, П. Гвідотті та А. Грінспена та критерієм О. де Б'юфорта Війнхольда. Таким чином, можна сказати, що обсяг золотовалютних резервів є недостатнім для можливості розвитку вітчизняної економіки та потребує додаткових джерел поповнення, наприклад, створення умов для залучення іноземних інвестицій, а також досить вагомим джерелом можуть буди кошти української діаспори, які за останні роки навіть більше, ніж обсяги прямих іноземних інвестицій.

У третьому розділі **«УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ ОФІЦІЙНИМИ РЕЗЕРВНИМИ АКТИВАМИ»** проаналізовано світовий досвід з формування та використання золотовалютних резервів, та виділено основні тенденції:

-характерною світовою тенденцією є збільшення питомої ваги золота у структурі ЗВР;

-для структури золотовалютних резервів розвинутих країн світу характерна диверсифікація, тобто розподіл ризиків, які можуть настати, це проявляється у поступовому зменшенні питомої ваги доларів США у структурі ЗВР;

-не всі країни дотримуються рекомендацій МВФ щодо обсягу золотовалютних резервів та їх структури;

-лідером за обсягом золотовалютних резервів є Китай, які він розміщує переважно в облігації США.

Доведено, що Україна за класифікацією Світового банку знаходиться у категорії країн з низьким рівнем доходу, однак структура золотовалютних резервів максимально наближена до світових тенденцій. Інша справа те, що їх обсяги занадто малі, щоб забезпечити надійний захист економіки від зовнішніх шоків.

Також на основі визначених даних нами була побудована і проведена кореляційно-регресійна модель. Застосування кореляційного аналізу тісно пов'язане з регресійним аналізом, тому його часто називають кореляційно-регресійним.

Обґрунтовано, що головними завданнями кореляційного аналізу є:

- визначення форми зв'язку;
- вимірювання щільності (сили) зв'язку;
- виявлення впливу факторів на результативну ознаку.

Зазначено, що основним завданням регресійного аналізу є визначення впливу факторів на результативний показник. Передусім для цього необхідно підібрати та обґрунтувати рівняння зв'язку, що відповідає характеру аналітичної стохастичної залежності між досліджуваними ознаками. Рівняння регресії показує як в середньому змінюється результативна ознака під впливом зміни факторних ознак.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз стану офіційних резервних активів дозволяє зробити деякі методологічні узагальнення.

1. Золотовалютні резерви — це запаси іноземних фінансових активів та золота, які належать державі, перебувають у розпорядженні органів грошовокредитного регулювання і можуть бути використані на регулятивні та інші потреби, що мають загальноекономічне значення. Ці потреби визначають цілі накопичення ЗВР.

2. Використовувати золотовалютні резерви має право виключно Національний банк України на такі цілі: для обслуговування зовнішнього боргу країни як перед урядовими установами, так і фінансовими структурами інших держав та міжнародних фінансових організацій; з метою підтримки курсової стабільності шляхом проведення інтервенцій на валютному ринку; покриття дефіциту платіжного балансу; для забезпечення платоспроможності держави; здійснення міжнародних розрахунків та платежів.

3. Дослідження формування та використання золотовалютних резервів взагалі та накопичення і використання резервної валюти як їх складової, зокрема, свідчать про подвійну природу правового режиму резервної валюти. Подвійна природа правового режиму резервної валюти обумовлюється специфічним методом правового регулювання валютних правовідносин. внаслідок чого його можна визначити як спеціальний правовий режим, що заснований на загальнодозвільних засадах і обмежений дозвільним типом правового регулювання.

4. Управління офіційними золотовалютними резервами — це діяльність центрального банку, спрямована на забезпечення максимальної ефективності при формуванні і використанні міжнародних ліквідних засобів у процесі реалізації тактичних та стратегічних завдань валютної політики. Деякі фахівці під управлінням золотовалютними резервами мають на увазі процес зберігання золотовалютних резервів з метою збереження або нарощення їх реальної вартості, підтримання високого рівня ліквідності та доступності до використання органами грошово-кредитного управління.

Загальні цілі управління золотовалютними резервами:

- збереження (або нарощення) їх реальної вартості;
- підтримка золотовалютних резервів у високоліквідній формі;
- забезпечення узгодженості їх зберігання з іноземними центральними банками.

5. У валютній структурі золотовалютних резервів відсутня значно переважає долар США, його показник наближується до 80% загального обсягу резервів, що становить певну загрозу у вигляді втрат у разі девальвації долара відносно інших валют, тобто виникає валютний ризик. На наш погляд, необхідно диверсифікувати резерви таким чином, щоб зменшити питому вагу долар США та збільшити, наприклад питому вагу євро та

китайського юаня, оскільки саме у цих двох напрямках сьогодні Україна активно проводить політику.

6.Обсяги золотовалютних резервів на сьогоднішній момент не є достатніми для забезпечення потреб економіки на даному етапі розвитку.

7. Проаналізувавши склад та структуру золотовалютних резервів НБУ можна сказати, що вони відповідають світовим тенденціям. Основним джерелом поповнення золотовалютних резервів та їх нарощення за власний рахунок є здійснення валютних інтервенцій. Однак це джерело поповнення не може задовільнити усі потреби в резервах, саме тому НБУ користується й іншими:

- залучення коштів від МВФ за різними програмами кредитування;
- перерахування частини прибутку до розподілу у формування ЗВР;
- емісійний механізм поповнення ЗВР;
- валютні обмеження тощо.

8. Враховуючи функції, які виконують офіційні резерви та специфіку фінансового стану країн, фахівцями було розроблено та реалізовано на практиці критерії оптимальності суми резервів, а саме: критерії покриття імпорту, Гвідотті (Аргентина), Грінспена (США).

9. Національна валюта України (гривня) досить слабка, тому більша частина золотовалютних резервів складається з цінних паперів, валюти та депозитів (в іноземній валюті), резервних позицій МВФ, СПЗ та монетарного золота.

10. Структурні компоненти золотовалютних резервів не є диверсифікованими, внаслідок чого виникають різного роду ризики, зокрема, валютні.

11. Сьогодні структура резервів центральних банків значною мірою визначається оцінкою перспектив економічного розвитку США та Західної Європи, що впливає на частку, відповідно, долара і євро у складі золотовалютних резервів.

12. Найбільш значущим компонентом ЗВР в умовах нестабільної світової економічної ситуації стає золото. На жаль, золота у наших золотовалютних резервах недостатньо.

13. Також на основі визначених даних нами була побудована і проведена кореляційно-регресійна модель. Застосування кореляційного аналізу тісно пов'язане з регресійним аналізом, тому його часто називають кореляційно-регресійним. Головними завданнями кореляційного аналізу є:

- визначення форми зв'язку;
- вимірювання щільності (сили) зв'язку;
- виявлення впливу факторів на результативну ознаку.

14. Основним завданням регресійного аналізу є визначення впливу факторів на результативний показник. Передусім для цього необхідно підібрати та обґрунтувати рівняння зв'язку, що відповідає характеру аналітичної стохастичної залежності між досліджуваними ознаками.

Рівняння регресії показує як в середньому змінюється результативна ознака під впливом зміни факторних ознак.